

YG ELEKTRİK TESİSLERİNDE İŞLETME SORUMLULUĞU KOMİSYONU RAPORU

1. Giriş

Yüksek Gerilim (YG) tesislerinin işletme sorumluluğu; can ve mal güvenliğinin sağlanması, enerji sürekliliğinin korunması ve teknik mevzuatın uygulanması açısından hayati önem taşımaktadır. Bu rapor; tarihsel hukuki kazanımları, 2026 yılı uygulama hedefleri ve hem SMM hem de ücretli çalışan meslektaşlarımızın haklarını birleştirerek, 36. Dönem Yönetim Kurulu'na somut bir yol haritası sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

2. Yüksek Gerilim Tesislerinde “İşletme Sorumlu Mühendisi”: Risk, Hak ve Unvanın Yeniden Tanımlanması

Elektrik enerjisinin önemli altyapısını oluşturan Yüksek Gerilim (YG) tesisleri, doğası gereği yüksek risk ve ağır hukuki sorumluluk barındırmaktadır. Bu tesislerin güvenli bir şekilde işletilmesinde kilit rol oynayan mühendislerin; görev tanımlarındaki belirsizlikler, unvan erozyonu ve üstlenilen riskin maddi karşılığının bulunmaması, mesleki açıdan sürdürülebilirliği tehdit etmektedir.

Meslek pratiğinde kullanılan “İşletme Sorumlusu” ifadesi, hizmetin teknik ve akademik derinliğini tam olarak yansıtmaktan uzaktır. Bu tanım, sanki herhangi bir teknik personelin üstlenebileceği idari bir görev algısı yaratmaktadır. Oysa YG tesislerinde karar verici olmak, Elektrik/Elektrik-Elektronik Mühendisliği diplomasının getirdiği mühendislik formasyonu ve uzmanlık yetkisini gerektirir.

Unvanın resmi olarak “İşletme Sorumlu Mühendisi” olarak değiştirilmesi önerisi, sadece bir kelime oyunu değil; hizmetin mühendislik kimliğini tescilleyen, ön plana çıkaran ve toplum nezdindeki mesleki saygınlığı koruyan hukuki bir kalkan niteliğindedir.

İşletmelerde tam zamanlı çalışan mühendisler, çoğu zaman asli görev tanımlarının (bakım müdürü, proje mühendisi vb.) yanı sıra YG işletme sorumluluğunu da üstlenmektedir. Ancak bu ek görev, beraberinde ağır hapis cezalarına kadar varabilecek bir adli sorumluluk getirmesine rağmen, ücret bordrolarında genellikle karşılık bulmamaktadır.

Mühendisin omuzlarındaki bu devasa hukuki yükün, mevcut ücrete veya Odanın belirlemiş olduğu bedele en az %15 oranında ilave bir “risk primi” olarak yansıtılması bir lütuf değil, teknik bir zorunluluktur. Bu bedel, mühendisin üstlendiği 7/24 teyakkuz halinin ve yüksek gerilim riskinin ekonomik bir karşılığıdır.

Mevcut YG İşletme Sorumluluğu Yönetmeliği'nin 6. maddesi, tam zamanlı çalışan meslektaşlarımızı “tek bir adres ve tek bir sözleşme” ile sınırlandırarak sahadaki teknik gerçekliğe bariyer koymaktadır. Günümüzde birçok kamu kurumu, üniversite kampüsü veya büyük sanayi tesisi; aynı teknik bütünlük içinde birden fazla aboneliğe (farklı elektrik sözleşmelerine) sahip olabilmektedir.

Mühendisin, istihdam edildiği kurumun tüm tesislerinde teknik otorite olmasına rağmen yasal olarak sadece “tek bir sayaçtan” sorumlu tutulması, kurumsal güvenlik zafiyeti yaratmaktadır. Yetki alanının, kurumun teknik sınırları içindeki tüm tesisleri kapsayacak şekilde esnetilmesi, hem operasyonel verimliliği artıracak hem de “imzacı” modeline ihtiyaç duymadan yeterli denetimin önünü açacaktır.

YG İşletme Sorumluluğu, sadece bir işletme prosedürü değil, toplumsal güvenliğin bir parçasıdır. EMO İzmir Şubesi'nin 36. Dönem hedefleri arasında yer alan unvan düzenlemesi, risk primi ve mevzuat esnetilmesi adımları; mühendislik emeğinin sömürülmesini engelleyecek ve

meslektaşlarımızın adli makamlar önündeki yalnızlığına son verecektir. Mühendislik haklarının korunmadığı bir sistemde, teknik güvenliğin sağlanması mümkün değildir.

3. YG İşletme Sorumluluğunda Dijital Dönüşüm ve Saha Denetimi: “İmzacılık” ile Mücadelede Yeni Dönem

Yüksek Gerilim (YG) tesislerinde işletme sorumluluğu, sadece kâğıt üzerinde tamamlanan bir prosedür değil, teknik bir disiplindir. Ancak denetim mekanizmalarındaki boşluklar, hizmetin niteliğini düşüren ve “imzacılık” olarak tabir edilen etik dışı uygulamalara zemin hazırlamaktadır.

Geleneksel denetim yöntemleri, hangi tesisin işletme sorumluluğu kapsamında olduğunu tespit etmekte yetersiz kalmaktadır. Hizmetin etkinliği için ilk adım, elektrik dağıtım şirketleri (GDZ, ADM ve OSB’ler) ile tam bir veri entegrasyonu sağlamaktır.

Tesisat numaralarını içeren güncel abone listelerinin temin edilmesi ve bu verilerin EMO üye otomasyon sistemiyle eşleştirilmesi, “denetimsiz trafo” sorununu dijital bir düzleme taşıyacaktır. Kurulacak denetim modülleri sayesinde, sözleşmesi bulunmayan tesisler sistem tarafından otomatik olarak filtrelenecek; bu durum hem kamu güvenliğini artıracak hem de meslektaşlarımız için yeni iş alanlarını şeffaf bir şekilde görünür kılacaktır.

Haksız rekabetin en büyük kaynağı, belirlenen asgari ücret tarifesinin altında hizmet sunulmasıdır. Bu durum sadece emeği ucuzlatmakla kalmamakta, aynı zamanda hizmetin verilmediği halde verilmiş gibi gösterildiği “imzacı” modelini beslemektedir.

Üyelerden periyodik kontrol formları ile birlikte bu hizmete karşılık kesilen faturaların istenmesi; hizmetin fiilen verildiğinin ve emeğin hakkının alındığının teyididir. Fatura ve teknik formun eşleşmediği bir sistemde, etik dışı uygulamaların barınma şansı kalmayacaktır.

Dijital denetim ne kadar güçlü olursa olsun, mühendislik hizmetinin gerçekliği sahadadır. Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nde (KOSBİ) uygulanmaya başlanan yerinde denetim pilot çalışması, 36. Dönem için bir ana model teşkil etmelidir.

Şube bünyesinde kurulacak olan “İşletme Sorumluluğu İzleme Birimi”, sadece evrak kontrolü yapmayacak; rastgele seçilen tesislerde veya ihbara konu olan bölgelerde saha doğrulaması gerçekleştirecektir. Mühendisin tesisteki varlığı, manevra talimatlarının güncelliği ve koruyucu ekipmanların (izole eldiven, sehpa vb.) durumunu yerinde incelenecektir. Bu birim, dürüst ve ilkeli çalışan meslektaşlarımızın haklarını koruyan bir rol üstlenecektir.

Denetim ve izleme mekanizmalarının güçlendirilmesi, işletme sorumluluğu hizmetini bir “evrak yükü” olmaktan çıkarıp, prestijli bir mühendislik faaliyetine dönüştürecektir. Otomasyon destekli takip, fatura disiplini ve KOSBİ odaklı saha denetimi, mesleğimizin geleceğini “imza” kirliliğinden arındıracak en güçlü silahtır.

4. YG İşletme Sorumluluğunda Nicelikten Niteliğe: 2026 Uygulama Standartları ve İstihdam Modelleri

Yüksek Gerilim (YG) işletme sorumluluğu hizmetlerinde karşılaşılan en büyük risklerden biri, “kapasite aşımı” nedeniyle denetim kalitesinin düşmesidir. Bir mühendisin fiziksel ve zihinsel olarak yönetebileceği tesis sınırının aşılması, kamu güvenliğini doğrudan tehdit eder.

Mühendislik hizmeti, zamana ve dikkate dayalı bir üretim sürecidir. Bir mühendisin onlarca tesisten aynı anda sorumlu olması, denetimlerin yüzeyselleşmesine ve acil durumlarda müdahale kabiliyetinin yitirilmesine neden olur.

2026 yılı için belirlenen “30 adet veya 30 MVA” sınırı, bir mühendisin bir ay içerisinde

tesisleri fiziksel olarak ziyaret edebileceği, testleri gerçekleştirebileceği ve raporlamaları eksiksiz yapabileceği ideal bir kapasiteyi temsil eder. Tarımsal sulama gibi dönemsel ve düşük karmaşıklıkta tesisler için getirilen ek kontenjan esnekliği ise sahanın gerçeklerini göz ardı etmeden disiplini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kota, “imzacılık” faaliyetine vurulan en somut darbedir.

Toplam gücü 20 MVA ve üzerinde olan tesisler, sadece bir trafo merkezi değil, karmaşık koruma sistemleri, kojenerasyon üniteleri veya önemli üretim hatları barındıran devasa yapılardır. Bu ölçekteki bir tesisin işletme sorumluluğunun, haftanın belirli günlerinde uğrayan harici bir danışman (SMM) tarafından yürütülmesi, teknik risk yönetimi açısından sürdürülebilir olmayabilmektedir.

Bu tür işletmelerde, sistemin her anına hakim, manevraları bizzat yöneten ve acil durumlarda saniyeler içinde müdahale edebilen tam zamanlı istihdam edilmiş bir işletme sorumlu mühendisinin bulunması tartışılmalıdır. Bu yaklaşım, hem tesis güvenliğini maksimize eder hem de mühendis istihdamını artırarak mesleki uzmanlaşmayı teşvik eder.

Ücretlendirme politikalarında trafo tipinden ziyade, mühendisin harcayacağı mesai ve üstlendiği risk baz alınmalıdır. 400 kVA altı bina tipi trafo merkezlerinde (TM) eğer kesici/ayırıcı hücreleri bulunmuyorsa, mühendisin teknik müdahale alanı direk tipi TM’ler ile benzerlik göstermektedir.

Böyle durumlarda, bina tipi olması nedeniyle daha yüksek bir bedel talep etmek yerine, bedellerin direk tipi TM ile eşitlenmesi, ücretlendirmede adalet ve uygulama birliği sağlar. Bu düzenleme, tesis sahiplerinin hizmetten kaçınmasını engellerken, mühendisin emeğinin teknik gerçeklerle uyumlu bir şekilde fiyatlandırılmasını garanti altına alır.

5. YG İşletme Sorumluluğunda Kurumsal Entegrasyon: Güvenlik, Sigorta ve Finans Üçgeni

Yüksek Gerilim (YG) tesislerinde işletme sorumluluğu hizmeti, tesisin teknik ömrünü uzatmanın ötesinde, kamusal güvenliğin ve finansal risk yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak, bu hizmetin farklı devlet kurumları ve özel sektör paydaşları (sigorta, bankacılık vb.) arasındaki koordinasyon eksikliği, uygulama zafiyetlerine yol açmaktadır.

YG tesislerinde güvenlik, birden fazla mevzuatın (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) kesişim noktasında yer alır. Mevcut durumda, ÇSGB müfettişlerinin İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) denetimlerinde YG işletme sorumluluğu raporlarını “tali” belge olarak görmesi, teknik denetimin gücünü zayıflatmaktadır.

Yönetim Kurulu’na verilen görev doğrultusunda, Bakanlık nezdinde yapılacak protokoller ile “YG İşletme Sorumlusu Raporu”, İSG denetimlerinde teknik yeterliliğin birincil kanıtı ve “birincil geçerli belge” statüsüne kavuşturulmalıdır. Bu entegrasyon, tesislerdeki güvenlik açıklarını kapatacak ve mühendislik raporlarının hukuki ağırlığını pekiştirecektir.

YG tesislerinde meydana gelen bir arıza veya patlama, sadece fiziksel hasar değil, devasa üretim kayıpları ve tazminat yükümlülükleri doğurur. Sigorta şirketlerinin ve bankaların bu riskleri üstlenirken tesisin teknik denetim altında olup olmadığını sorgulamaması, finansal bir risk yönetimi hatasıdır.

Türkiye Sigorta Birliği ve Bankalar Birliği ile yürütülecek iletişim ile “İşletme Sorumlusu Belgesi”nin tesis sigortalama, hasar ödeme ve sanayi kredisi süreçlerinde zorunlu bir kriter

(pre-requisite) haline getirilmesi hedeflenmektedir. Bu adım, işletme sahiplerini “maliyet” olarak gördükleri işletme sorumluluğu hizmetini bir “güvence” olarak görmeye teşvik edecek ve hizmetin piyasadaki karşılığını yasallaştıracaktır.

Enerji dönüşümü ile birlikte hayatımıza giren Güneş Enerjisi Santralleri (GES) ve yoğun trafo merkezine sahip Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), yeni güvenlik protokolleri gerektirmektedir. GES kabullerinde işletme sorumlusu şartının aranmaması, yatırımların teknik sahipsizliğe itilmesi demektir.

Öte yandan, OSB içindeki manevra ve bakım süreçlerinde “sadece kesici açmanın yeterli olduğu” yanılgısı can alıcı hatalara neden olmaktadır. Kontrol formlarına eklenecek olan “besleme kablolarının enerjisinin tamamen boşaltılması (topraklama)” gibi katı teknik emniyet kuralları, iş kazalarını önlemede önemli bir rol oynayacaktır. OSB yönetimleri ile kurulacak koordinasyon köprüleri, bu teknik disiplinin sahada tavizsiz uygulanmasını sağlayacaktır.

YG işletme sorumluluğu hizmetinin kurumsal bir zemine oturması, mühendislik onurunu ve kamu güvenliğini finansal bir güvenceyle tahkim edecektir. Bakanlık denetimlerinde öncelik, sigorta poliçelerinde şart ve OSB’lerde teknik disiplin olarak tanımlanan bir işletme sorumluluğu modeli; elektrik mühendisliğini modern endüstrinin vazgeçilmez bir paydaşı konumuna taşıyacaktır.

6. YG İşletme Sorumluluğunda Hukuki Zırh: Yargı Kararları ve Sözleşme Hukuku

Yüksek Gerilim tesislerinde işletme sorumluluğu, teknik bir faaliyet olmanın ötesinde, her adımı hukuki sonuçlar doğuran ağır bir mesleki yükümlülüktür. Mevzuatın gri alanları ve dağıtım şirketlerinin farklı uygulamaları, meslektaşlarımızı hukuki belirsizliklerle karşı karşıya bırakabilmektedir.

Yüksek Gerilim tesislerinde işletme sorumluluğunun bir mühendis tarafından yürütülmesinin zorunluluğu, sadece yönetmeliklerle değil, yüksek yargı kararlarıyla da tescillenmiştir. Özellikle İzmir 2. İdare Mahkemesi ve Danıştay denetiminden geçen kararlar, dağıtım şirketlerinin (EDAŞ’ların) bu hizmeti sorgulama yetkisinin olmadığını, aksine EMO mevzuatı çerçevesinde işletme sorumlusu mühendisi tek yetkili muhatap almak zorunda olduğunu hükme bağlamıştır.

Dönem içerisinde, bu kararların sadece arşivlerde kalması değil, tüm şubeler ve üyelerle dijital bir havuzda paylaşılması hedeflenmelidir. Kazanılmış her bir davanın “emsal” olarak sahada kullanılması, dağıtım şirketlerinin keyfi uygulamalarına karşı meslektaşlarımızın elindeki en güçlü “hukuki zırh” olacaktır.

Dağıtım şirketlerinin, özellikle abonelik değişimleri veya kısa süreli enerji talepleri sırasında “geçici” veya “onaysız” sözleşmeleri kabul etme eğilimi, hizmetin ciddiyetini zayıflatmaktadır. İşletme sorumluluğu, anlık bir işlem değil, tesisin yaşam döngüsü boyunca devam etmesi gereken bir süreçtir.

Yeni dönemde, sözleşmelerin yıllık bazda takibi yapılmalı ve EMO onayı bulunmayan hiçbir işletme sorumluluğu belgesinin EDAŞ’lar tarafından kabul edilmemesi sağlanmalıdır. Sözleşme sürelerinin takibi ve iptal süreçlerinin EMO otomasyonu üzerinden izlenmesi, hem mühendisin hak kaybını önleyecek hem de tesisin denetimsiz kaldığı “gri dönemleri” ortadan kaldıracaktır.

Olası bir iş kazası durumunda yargı makamları, mühendisin sadece belgesine değil, yaptığı denetimin niteliğine ve teknik bilgisine bakmaktadır. Şubemiz bünyesinde kurulan Yüksek Gerilim Laboratuvarı, meslektaşlarımızın sadece teorik değil, pratik olarak da en üst seviyede kalmasını

sağlamalıdır. Pratik eğitimlerle pekiştirilmiş bir işletme sorumlusu, adli süreçlerde hazırladığı raporlarla ve yaptığı teknik savunmalarla çok daha güçlü bir konumda olacaktır.

7. Sonuç

YG tesislerindeki teknik denetim zafiyetleri, “imzacılık” olarak tabir edilen etik dışı uygulamalar ve meslektaşlarımızın üstlendiği yüksek riskin maddi/manevi karşılığını bulamamasına karşılık, 36. Dönem, bu sorunların sadece konuşulduğu değil, dijital otomasyon ve saha denetimleri ile çözüldüğü bir dönem olmalıdır.

Bu bağlamda; SMM meslektaşlarımızın haksız rekabete karşı korunması, kota ve ücret disiplini ile hizmet kalitesinin artırılması, ücretli çalışan ve kamu personeli meslektaşlarımızın görev tanımlarının netleştirilerek %15 risk priminin güvence altına alınması, “İşletme Sorumlu Mühendisi” unvanının yasal statüye kavuşturularak mühendislik kimliğinin tescillenmesi, kurumsal iş birlikleri (ÇSGB, Sigorta Birliği vb.) ile hizmetin finansal ve idari bir zorunluluk haline getirilmesi hususlarında çalışmalar yürütülmelidir.